

یادنامه «جام جم» برای مسعود اسکویی، گوینده رادیو

خاموشی صدای ماندگار ورزش

در نشست جمعی از منتخبان مجلس دوازدهم
با رئیس رسانه ملی مطرح شد

مجلس؛ مقدم ترین لبه تماس
حاکمیت با مردم

۶ |

برشی از حیات و تأثیر علی بن عثمان هجویری
صاحب «کشف المحجوب»

درخشش گنجی
از لاهور

۸ |

گفت‌وگوی «جام جم» با موسی عصمتی
شاعر روشندل برنامه سرزمین شعر

یک برنامه رادیویی
مرا به زندگی برگرداند

۷ |

نگاه

خلأ تصویرسازی دینی

سمیه کشاورز
طراح و گرافیست

خلأ در زمینه گرافیک
و تصویرسازی دینی و
مذهبی در کشور
محسوس است و من
به خاطر همین
موضوع به این بخش
رو آوردم. از آنجا که
بهترین زمینه برای
تصویرسازی دینی و مذهبی برای کودکان و
نوجوانان فضای جدیدی در کشورمان دارد و
با توجه به این جدید بودن فضا، این رویکردها
مورد اقبال بسیاری از تولیدکنندگان نوشت‌افزار
و حتی پوشاک قرار گرفته و بازتاب خوبی هم
داشته است. فراموش نکنیم در حوزه نوشت‌افزار
به‌خاطر بیشترین ارتباط با دانش‌آموزان رسانه
خوبی برای فرهنگ‌سازی است و اتفاقاً در این
حوزه و طراحی جلد دفتر مشق در چند سال اخیر
رشد قابل قبولی کرده‌ایم. توجه به کارهای ایرانی
و ترویج فرهنگ ایرانی در نوشت‌افزار باعث شده
که کارها هم به سمت خلاقیت بیشتر و کیفیت
بهتری سوق پیدا کنند.

به‌طور کلی ما باید از گرافیک و تصویرسازی
دینی بیش از پیش استفاده کنیم و از این هنر
در راستای کارهای فرهنگی کشور بهره بگیریم.
یکی از موضوعاتی که منطبق با رویکردهای
کشور است، عملیات وعده صادق است که من
هم شب و روز و به صورت دلی و ضربتی کاری
را طراحی کردم. بچه‌های حوزه هنری استان
گیلان به من ایده دادند و من هم آن ایده را با
خلاقیت گرافیکی پرورانددم و در نهایت کار
تولید شد.

زاویه دید

احمد میراحسان
نویسنده و منتقد

دریای ژلال و نجابتبخش فقه
اکبر جعفری و روایات امام
صادق (ع) پیش روی ما
گسترده تا راه حل معضلات
بزرگ بنا نهادن جامعه سالم
اسلامی را نه از علم
بحران زده و بحران زای
مدن بلکه از هدایت نورانی
قرآن و عترت فراهم آوریم و از
اجتهاد رای و بلیشوی تفکر خودبنیان و مغشوش رها
شویم و علم دیگران را هم تنها به عرضه به فقه اکبر به‌کار
گیریم، نه به تقلید و فقدان مبانی صحیح سنجش، فقه
جعفری در معنای وسیع خود، فرهنگ متعال حیات
دینی است و عدم فهم اهمیت آن، ما را دچار بحران و
ناتوانی برابر جهان ظلمانی و متجاوز و قدرت سلطه‌گر
خواهد کرد.

زمانی که انقلاب اسلامی پیروز شد، شهید آیت‌...
سیدباقر صدر که امید جهان اسلام در نجف به عنوان
شاگرد و ذخیره علمی پس از آقای خونی عظیم‌الشان
شمرده می‌شد، کلاس‌هایش را تعطیل کرد و به همه
شاگردان برجسته خود از جمله مرحوم آیت‌...
شاه‌رودی دستور داد همه هم و غم خود را برای کشف
راه حل فقهی مسائل عملی جمهوری اسلامی صرف
کنند و نقل می‌شود در همان سال‌ها در آیین حج در
عرفه، وقتی آقای سیستمی از علمای قم پرسیدند
سرگرم چه اموری هستند و ایشان پاسخ دادند به
تدریس متداول دروس خارج حوزوی مشغول هستند
با تعجب و اعتراض فرمودند حالا زمانی است که باید در
رفع نیازهای فقهی اداره نهادهای گوناگون و مسائل
متعدد حکومتی جدید فعالیت کنند. این همان نگاه
امام (ره) و رهبر معزی است که متأسفانه به سبب عدم
آزاداندیشی و دستان تفرقه‌انداز این جریان آزاداندیشی
و گفت‌وگوی مفید فقیهانه و علمی حوزه و دانشگاه
محقق نشد.

ماجرای تنها تطبیق ناگزیر قوانین مصوبه قوه مقننه
با احکام ... نیست بلکه استواری بر فقه اکبر در همه
شئون زندگی امروزی و عرضه هر علم نافع ضروری جهان
در هر زمینه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و...
به ساحت تفقه صحیح است تا هرآنچه که تأیید شد به
علم دارای صلاحیت برای به‌کارگیری در ساختن جامعه
سالم و اسلامی بدل سازند.

نگاه فرهنگی به روایات

می‌خواهم نگاهی فرهنگی به روایات نسبت علم و
مسئولیت و عمل صالح حکومتی و اجتماعی در گنجینه
روایی امام صادق (ع) ببندازیم تا به عنوان فردی نادان

نگاهی به جهاد علمی در جهان اسلام مسئولیت علم در کلاس امام صادق (ع)

بنی‌ساعده، آغاز می‌شود و تا نخستین سال‌های
قرن دوم هجری می‌گسترد و دوره دوم عصر امامت
امام جعفر صادق (ع) است.
خصوصیت دوره نخست «تأثیر تعیین‌کننده تحولات
سیاسی بر جریان‌های اعتقادی» است و در دوره
دوم فرقه‌ها از حال و هوای صرفاً سیاسی درآمده و بر
سازمان‌های کلامی مستقلی تکیه می‌کنند. مکاتب
فکری مختلف در این دوره است که سر بر می‌آورند
و مکتب اعتقادی، علمی و فکری امام صادق (ع)
نقش دفاع از حقیقت نگاه اسلام ناب در برابر دیگر
هویت‌سازی‌های علمی را به دوش می‌کشد. در کانون یا
مستقل از فرقه‌های منحرف و تفکرات دیگر، علم و نقش
علم و تعریف علم از سوی امام صادق (ع) قرار دارد.

رشد اصول محکم مکتب اصیل اسلامی

اختلاف فکری در این دوره و مدعیان علم چنان رشد
کرده بود که اگر اصول محکم مکتب اصیل اسلامی و اتکا

به تفقه اصیل قوام نمی‌گرفت، اسلام در دریای هجوم
تفکرات بی‌ریشه مستحیل می‌شد و به اسم اسلام
انواع اجتهاد رای و اصلاح واهی خودرای، گمراهی و
سرگشتگی و تحریف کتاب مقدس چون یهودیت و
مسیحیت رایج می‌شد.
این پدیده امروز همچنان معتبر است و بدون اتکا به کتاب
فرقان و نیز علم امام معصوم و فقه اکبر خاندان وحی،
اداره کشور اسلامی طعمه مدرنیته غرب و شرق و تفسیر
به رای رفرمیست خودبنیان و شرک‌آلود خواهد شد.
در کانون این ستون استوار امام صادق (ع)، خود علم
و علم وسیع و بزرگ او قرار دارد و خوب است پژوهش
اساسی با این نگاه در باره علم در تفقه جعفری در وجه
ضرورت‌های مبنایی حکمرانی انجام شود.

کاشف حکم الهی و درک حقیقت

در دیدگاه امام صادق (ع) جایگاه عقل و علم در زندگی
فرد، اجتماع، شناخت، انتخاب مسیر و تشخیص صحیح

از ناصحیح و در بنا نهادن همه امور باید بر وجود فرد و
جامعه سایه‌گستر باشد. این علم، علم نیست مگر کاشف
حکم الهی و درک حقیقت به شمار آید. ایشان می‌فرماید:
آدمی به عقل، کامل می‌شود و عقل راهنما و سبب بینایی
و کلید حل مشکلات امور انسان (فرد انسان و اجتماع
انسان است). و هرگاه عقل از نور معنوی نیرو گرفته باشد،
انسان، عالم و نگه‌دارنده علم و متذکر و هوشمند و زیرک
فهییم خواهد بود (کافی جلد ۱، ص ۲۵). انسان و جامعه
انسانی با علم به ریشه هر حالت والا دست‌می‌یابد و به
عالی‌ترین مرتبه صعود می‌کند:

العلم اصل کل حال سنی و منتهی کل منزله رفیع
علم اصل هر حالت والا و منتهای منزلت‌های رفیع
است. پس مرتبه عالی رشد جامعه ابتناع همه امور آن
بر علم و دانایی و تفقه است. این علم باید متکی به علم
معصوم باشد. علم معصوم در سخن امام صادق (ع)
همان است که خداوند به وسیله روح القدس که از علم
علم امر است، بی پیامبر اکرم صلوات ... علیه و آله و
امامان معصوم علیهم السلام می‌فرستد.

و از طریق این روح علم و فهم دریافت می‌کنند. علم
انسان در گسست از این علم نوری، همواره ظنی و
آلوده به باطل و سرگشته و ناتمام خواهد بود. این
است اهمیت علم در سایه فقاقت جعفری و قرآن و
روایات ۱۴ معصوم (ع). علم مسئولیت‌زاست و با عمل
همدوش است.

مسئولیت‌شناسی در فقه

از اینجا اهمیت مسئولیت‌شناسی در فقه اکبر امام
صادق (ع)، مسئول بودن و آماده پاسخ به خداوند در
مسئولیت اساس نظام دینی حکمرانی است. مسئولان
مطلقاً آزاد نیستند و در مقام عید و نیز پاسخگو به مردم
انجام وظیفه می‌کنند و عمل خودرای و آزاد و دلخواه
مسئولان، مجازات آتش و نیز جرم دنیایی در نظام
اسلامی دارد.

امام صادق (ع) می‌فرماید: العلم مقرون الی العمل فمن
علم عمل و من عمل علم و العلم بهتف بالعمل فان
اجابه والا لرتجل عنه. علم با عمل قرین و همراه است،
هرکه علم داشت باید عمل کند و هر که عمل کند باید
براساس علم باشد (باید بداند). علم عمل را صدا زند،
اجابت کرد بماند، والا کوج و رحلت می‌کند.
به این سان در کار کل حکمرانی و اداره هر نهاد کشوری
از اقتصاد و هر جزء آن و سیاست و همه نهادهای
سیاسی و فرهنگی و لو یک اداره باید علم براساس علم
باشد و علم اصلی در اینجا همان علم به هدایت قرآن و
حق متعال است و حق در جامعه و اجرای عدل در وسیع انسان عصر غیبت امری
نسبت علم و مسئولیت و عمل در کلام امام صادق (ع)
مسئولیت نیز تعریف شده است.

برش

علم در زندگی اجتماعی

روایات امام صادق (ع) به انواع مسئولیت انسان در ارتباط با عمل مبتنی بر علم
در زندگی فردی، اجتماعی و حکمرانی به‌طور جدی تأکید دارد؛ مسئولیت در
برابر خداوند متعال، قرآن مجید و امامان معصوم و مسئولیت در برابر نفس و در
برابر جسم و اعضای بدن و در برابر اجتماع و انسان‌های دیگر. روایات مسئولیت
اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در کلام امام صادق (ع) چنان وسیع و پر
حجم است که حیرت برمی‌انگیزد و به آن انواع مسئولیت‌های دیگر چون مسئولیت
برابر ضغفا یا ظالمان و قدرت‌های جائز و مسئولیت برابر خمس و خانواده و یتیمان
را باید افزود. سخن درباره مسئولیت حکمرانان و روسا در تحف‌العقول، کافی،
وسائل و... میسوطای بحث شده است. به هر رو در کلام امام (ع) سرچشمه مسئولیت